
Listy z Mexika

Zuzana Erdösová

Mexiko a já na svatební cestě

Má první cesta do Mexika byla jakási několikaměsíční ochutnávka. Zde bych ráda podotkla, že ochutnávky jsou zrádné, protože v malém množství člověk snese prakticky všechno. Teprve když se z jednohubky stane oběd, který vám servírují den za dnem, dojde na lámání chleba.

Jak to probíhalo? Vysoukala jsem se z letadla v Ciudad de México po dvanáctihodinovém letu (nebo třiadvacetihodinové cestě, pokud to počítám „od dveří ke dveřím“) a vydala se na poslední přejezd z hlavního města do Toluky vzdálené asi dvě hodiny autobusem.

Můj první dojem bylo podivné zvukové panorama. Kolem to hučelo jako v úlu, protože jízdní pruhy v obou směrech plnila kvanta popojíždějících aut, všude to pohoukávalo a motorově pořvávalo, nemluvě o dalších vstupujících činitelích, jako byli pouliční prodavači vybavení megafony nebo reprodukováná hudba u stánků s jídlem.

Byla jsem utahaná jako kotě, na žádné trajdání po památkách jsem neměla žaludek, a tak jsem toho dne hanebně minula historické centrum a celý jeho strohý majestát z růžovošedivého sopečného kamene, druhé největší náměstí světa, kde jsou dávné pyramidy začleněné do moderní architektury, bulváry prokvetlé stromy *jacaranda* s něžně fialovými korunami, zkrátka všechno to, co jsem jako turista měla vidět hned zkraje, aby mě to libě nahladilo a přebilo dojem z toho, co na mě čekalo mimo centrum a co už tak vzhledné nebylo.

Jenže já centrum objela a shlížela jsem z paluby autobusu na normální ulice a normální Mexičany žijící normální mexické životy. Mé zrakové vjemy byly proto značně postapokalyptické. Domy na mě působily jaksi nedokončeně a neomítnutě, v ulicích visely věnce kabelů a odpadky ležely všude možně, jen ne na místech k tomu určených. To bylo to Mexiko, které pánové Kašpar a Stingl buď ještě nezažili, protože v jejich době vypadalo jinak, nebo se ho rozhodli obloukem obejít, respektive preventivně nezačlenit zmínku o něm do svých knih. V jejich podání Mexiko působilo venkovštěji, tradičněji a klidněji, zatímco to, co jsem objevila já, bylo ploidem bouřlivé, nekontrolované a nedokončené globalizace.

„Co už,“ pravila jsem lapidárně a úspěšně se přepravila do Toluky. Ta působila jako zmenšenina hlavního města, bohužel minus metropolitní kulturní vyžití. Pochopila jsem, proč Toluca není žádný hit – byla poněkud nezajímavá a většina lidí jí bez ohlédnutí pouze procházela na své cestě do nějaké jiné destinace. Měla všehovšudy jednu pamětihodnost, secesní skleník s největší sadou vitráží na světě zvaný Cosmovitral, a jen kvůli němu tolucké zastupitelstvo pořídilo turistickou vyhlídkovou tramvaj, která návštěvníky vozila kolem dokola. Ovšem protože turistů hodných tohoto označení bylo pomálu, tramvaj si užili zejména místní.

Na druhou stranu, hned první den kvůli mně strážník, konsternovaný tím, že do Toluky dorazil nějaký cizinec, zastavil dopravu, abych mohla komfortně přejít na druhou stranu ulice. Kde jinde se vám něco takové stane?

Zásadní na tom všem bylo, že na mě celý ten mumraj působil exoticky, což bylo přesně to, co jsem jako ochutnávač jednohubek potřebovala k životu. Díky pocitu novosti mi všechno přišlo růžové a západy slunce obzvláště nazlátlé. Prožívala jsem zkrátka etapu „svatební cesty“, nad kterou se právě dramaticky zdvihala opona. Mimochodem, španělsky se svatební cesta řekne *luna de miel* čili „medový měsíc“. No není to výstižné? Kýčovitost a vřelé city z toho úplně kanou...

Trochu jsem se v Toluce rozkoukala, nastoupila do práce a navázala první vztahy s moderními Mexičany. Můj společenský život po jejich boku raketově odstartoval a byl ohromný! Šéf jazykové školy, kde jsem pracovala, a jeho rodina se mě příkladně ujali. Byli ke mně přívětiví a pozorní a já jsem od první chvíle měla pocit, že mezi ně skvěle zapadám. Znali jsme se sotva pár dní, ale už jsme si spolu spiklenecky povídali a chtěli se.

Coby hostující lektorka jsem bydlela s šéfovou rodinou, a jakkoli to z českého pohledu bylo spolubydlení poněkud netradiční, mělo řadu libých stránek. Český šéf by asi lektorku neumístil do středu své domácnosti a neposkytl by jí ložnici svých dvou malých dcer. Asi by nenechával sušit na dohled své spodní prádlo. Asi by ji o víkendech neučil očesávat ze stromu mango.

Nehledejte v tom, prosím, žádné skryté významy, neboť šéf vykazoval chování pravého gentlemana. Ačkoli po fyzické stránce za mnoho nevydal (hlavně ustupující brada byla na přítěž), byl po mexicku komunikativní, zdvořilý a zároveň zábavný, zkrátka z něj crčelo charisma. Dveře jeho kanceláře byly vždycky dokořán a výplatu jsem dostávala včas. Co si o tom všem myslela jeho manželka, je druhá věc, protože i když mám dnes Mexičany přečtené, telepat přece jen nejsem.

Vztah s vrchností klapal a také jsem záhy pronikla do pracovního kolektivu jazykové školy, kde jsem měla na starosti vzdělávat pracovníky různých firem v jazyce Shakespearově, často proti jejich vůli. Seznámila jsem se s kolegy na „našem“ patře a navázala první přátelské vztahy. Poznala jsem Daniela a Yadiru neboli Yadi, zamilovaný párek stereotypně brýlatých účetních, jejichž viditelný zájem jednoho o druhého snižoval na pracovišti produktivitu práce. Dále sekretářku Montserrat, zkráceně Montse, kudrnatou mexickou krásku s obrovskými nvyvýma očima, která jen s nejvyšší nechuťí překládala nudnou obchodní korespondenci a ve volném čase si to kompenzovala pořádáním feministických kampaní.

A konečně jsem se seznámila s lektorem Erikem, doktorandem společenských věd místní státní univerzity, který si výukou angličtiny přivydělával ke studiu. Erik byl učebnicový astenik, který se díky své nadprůměrné výšce tyčil (či spíše hrbil) nad zbytkem mexické populace, jež běžně dorůstá cirka 150 až 165 centimetrů. Na svět se díval zpoza tenkých lennonek, které doprovázelo jakoby v ironickém údivu setrvale povytažené obočí.

Erikovi byla dána do vínku schopnost chytře a s černým humorem komentovat dění kolem. Byl schopen neuvěřitelné jazykové úspornosti, kdy na komplexní problém reagoval odpovědí sestávající ze tří čtyř slov. To jsem na něm od začátku oceňovala, protože jde o vlastnost, kterou, jak dnes vím, bezelstně dobrosrdeční Mexičané vesměs neoplyvají. Pro mě ale suchý humor byl vždycky základem dobré a zábavné konverzace, a to nás s Erikem nevyhnutelně sblížilo.

Brzy jsem si všimla, že Erik je ten typ Mexičana odrodilce, který je ve své kolektivně založené vlasti schopen žít a přežít jen díky dlouholeté praxi. Už když jsem ho poznala, se rád zavíral o samotě. Občas upadal do nabručené nálady, přičemž v puse převaloval slova stejným stylem, jako by přežvykoval tabák. Z davů, ať anonymních či rodinných, byl nervózní. Oslavy, párty, večírky a pařby, které jsou v Mexiku na denním a nočním pořádku, ho nebavily. Jinými slovy, Erikovi v Mexiku nezbyvalo než přestát spoustu věcí, jež mu byly proti srsti. Zastávám teorii, že musel v minulém životě provést něco strašlivého, a proto se pak v tom dalším za trest se svou povahou narodil do Mexika.

Já na tom v té době byla jinak. Ještě jsem nebyla zamilovaná do žádného konkrétního Mexičana, natož do Erika, nýbrž do Mexika obecně. Chtěla jsem toho co nejvíc zažít, a tak jsem se bez námitek účastnila všech druhů zábavy, k nimž mě lidé kolem přizvali. (A protože jsem podivín, pak jsem si o tom psala poznámky.)

Erik tedy stál trochu stranou. Až po nějaké době, kdy už jsem se z neustálé účasti na extrovertní mexické kultuře cítila nadoraz, vyčerpaná a znuřená těmi neustálými sešlostmi a večírky, jsem začala oceňovat, jak je Erik krásně nespolečenský. Jak vidno, osud měl pro nás dva v rukávu pár fint, jak nás svěst dohromady. Ale o tom později!

To, co vyklíčilo jako první, byla nová přátelství. Způsob, jakým jsem s Danielem, Yadi, Montse a Erikem navázala vztahy, byl příkladně mexický – sehnalo nás dohromady to, co nazývám stádním instinktem čili neochota trávit čas o samotě. Jak jsem záhy zjistila, i společnost značně různorodých lidí, kteří nemusí mít moc společného, je pro Mexičany vítanější než někde sedět sám. To je přístup většiny a ta menšina, co by si raději zašla na oběd sama a přečetla si u toho noviny, buď beztak jde s proudem, nebo bývá začleněna proti své vůli.

Požívání jídla je v Mexiku stejnou měrou společenskou událostí jako ukončením hladu, a tak se lidé v době snídaně, oběda či večere shromažďují do houfů a za bodré konverzace se společně živí, často aniž by si všimli čím vlastně. A protože na „našem“ patře bylo nemožné na sebe v době oběda nenarazit, byla jsem do tohoto zvyku pohostinně včleněna také a všichni jsme se začali hromadně stravovat v malinké restauraci hned naproti jazykové škole.

To nás postupem času podivuhodně stmelilo, ačkoli mezi námi neexistoval jiný spojovací článek než společné pracoviště. O pár měsíců později už byly vztahy utuženy, společné obědy se staly příjemným každodenním rituálem, a dokonce i jazyková škola celkem uspokojivě fungovala navzdory tomu, že pro ni pracovali zaměstnanci jako nás pět.

Ukusuji z medového měsíce

Dny ubíhaly a můj hlavní dojem z Mexika jednoznačně závisel na soužití s lidmi. Vše nasvědčovalo tomu, že jak má hostitelská rodina, tak mí kolegové se ještě před mým příjezdem dohodli na tom, že mě budou bezmezně rozmazlovat. Jejich pohostinnost neznala hranic, a to zejména ve srovnání s tradičně rezervovaným přístupem velké části mých vlastních krajanů.

U Erika by to šlo vysvětlit tím, že o mě brzy začal projevovat mnohem bližší zájem, ale co všichni ostatní? Odpověď je prostá. Coby návštěva z jiné země jsem pro Mexičany představovala osobu, již bylo nutno zahltit co největším přívalem pozitivních vjemů, aby se do jejich země nenapravitelně zamilovala. Mexičané už to tak dělají.

Já jsem se přirozeně ráda nechala unášet a stala se jakousi lidskou obdobou štěněte. S vyvalenýma očima a rejdicím ocáskem jsem dychtivě vstřebávala vše, co se v mém okolí dělo. Byla jsem kdykoliv připravená zúčastnit se zábavy a hrát si, chodila jsem v závěsu za lidmi, kteří mě „brali na procházku“ a ukazovali mi nová místa. Jinými slovy jsem využívala dobré vůle mých hostitelů k nasávání zkušeností. Měla jsem toho zapotřebí, neboť, jak již čtenář ví, v té době se mé informace o Mexiku omezovaly na užitečné poznatky o životě zdejších indiánských kultur před pěti sty a více lety (i vliv dobrých pánů etnologů z knihovničky mých rodičů musel někdy narazit na strop). Co se týkalo života v současném Mexiku, představovala jsem nepopsaný list papíru.

Byla jsem třeba úplně perplex z množství příbuzných, kterými oplývali noví přátelé a známí. Na to mě žádný etnolog nepřipravil.

Má vlastní rodina je totiž co do počtu dětí český průměr – rodiče si pořídili jen dva exempláře, což logicky omezuje celkovou velikost širšího rodinného kruhu a také možnost masového sdružování. V naší rodině jsem například nikdy nezažila, že by se všichni rodinní příslušníci sešli v jedné a té samé místnosti. Naopak v Mexiku jsem se ze dne na den ocitla v pružných vláknech několika příbuzenských sítí, které se táhly až k obzoru a vykazovaly neukojitelný zájem se neustále scházet. Po nějaké době jsem se začala orientovat v jednotlivých rodokmenech a pomaličku polehoučku jsem si začala dělat jasno v tom, kdo je kdo, ačkoliv se mi pro některé rodinné vazby nevybavovalo patřičné české výrazivo. Nejhorší byla problematika sourozenců prarodičů a jejich následné větvení.

Zásadní je, že jsem byla vždy vítaná, i když valná část příbuzenstva mě vůbec neznala. Pozvání na návštěvu byla všudypřítomná a díky nim jsem se rychle naučila, jak správně po mexicku zvat i odmítat.

Lidé kolem mě pořád říkali matoucí věci jako: „Tak jo, zítra se uvidíme u vás doma!“ (*en la casa de usted*) nebo dokonce „Uvidíme se ve vašem ubohém domově!“ (*en su humilde casa*). Až po čase mi došlo, o co jde. Zaprvé, že když někdo řekne „u mne“, ve skutečnosti to znamená „u něj“, protože přece jeho dům je můj dům. Zadruhé, že dům, kam návštěvníka zveme, musí být nutně „ubohý“, protože v Mexiku je neslušné se čímkoliv chlubit. A tak jsem se konečně uklidnila a vytěsnila z mysli obraz přílivu hostů, na něž mé mexické bydliště nebylo vůbec stavěné, neboť pro začátek ani nebylo moje.

Během té prvotní etapy mi také po troškách začalo docházet, jak vlastně Mexiko funguje po logistické stránce. Toluca je velké město, které v počtu obyvatel dohání Prahu, a panuje v něm čilý dopravní (a jiný) ruch, který se nikdo nesnaží nikterak krotit. Tedy až na již zmíněného dopravního strážníka, který mě buď z obdivu k mému zahraničnímu původu nebo z lítosti ochránil před auty vlastním tělem a vzbudil ve mně plané naděje, že tomu tak bude všude.

Omyl. Sotva jsem se poprvé vydala na vlastní pěst na obhlídku Toluky, zatuhla jsem na samém začátku na kraji jisté středně frekventované ulice bez semaforu. Tu ve vzájemně prolnutých vlnách ustavičně zaplavovala vozidla. Jedna část dopravní vlny popojížděla, zatímco ji zezadu vysokou rychlostí doháněla další, aniž by ponechala skulinku pro ubohé dvojnožce. Pokaždé,

když jsem se odhodlala vstoupit do vozovky, se přihnalo auto nebo autobus a já musela zbaběle zacouvat zpátky na chodník.

Nakonec jsem to vzdala a takřka v slzách se vrátila domů, kde mi moji hostitelé vysvětlili, že je nutno prokličkovat mezi auty, zatímco stojí relativně v klidu. V případě existence semaforu je pak nasnadě vyčkat, až autům blikne červená a využít toho k rychlému překlusání z jedné strany na druhou. Jedním dechem mě ale varovali, že Mexičané rádi jezdí na červenou, takže pozor na to.

Člověk při troše dobré vůle zvládne ledaco, a tak jsem následující týdny zasvětila praktickému výcviku. Začala jsem proplouvat z jedné strany ulice na druhou s maximální možnou elegancí a s nejmenším možným rizikem. Nakonec jsem se naučila zvládat i tak zákeřné úkony, jako je jízda autobusy veřejné dopravy, které svou disciplínou připomínají buvoly a grácií mechanické buvoly. Ale já byla ve svatebním rauši, proto, když autobusy se řvoucím motorem přejížděly přes všudypřítomné retardéry s lehkostí okřídlených poníků s nadváhou, připadalo mi to nové a zábavné. Jestliže se mi obracel žaludek z pachu benzínu na připálených pneumatik, který agresivně pronikal na palubu, snažila jsem se sebe sama přesvědčit, že nesmím být taková evropská citlivka.

Ty samé autobusy zhusta jezdily na červenou, bez varování zastavovaly na těch nejnemožnějších místech uprostřed neskutečně hustého provozu, auta kolem nás skřípavě brzdila, klaksony houkaly, řidiči na sebe pořvávali nadávky a já jsem si říkala s tolerantním úsměvem: „Co naděláme, tak to zkrátka v Mexiku chodí. Však se s tím sžiju.“

Potom mi jednoho krásného dne šofér autobusu sdělil: „Dál už nejedu, slečinko,“ a donutil mě vystoupit na liduprázdné ulici do úplné tmy. Vyšla jsem se na osamělou cestu k domovu vzdálenému asi čtyři kilometry, snažila jsem se vytěsnit z hlavy pomyšlení na pověstnou mexickou poliční kriminalitu a řekla jsem si dobromyslně: „No co, i šoférům musí někdy skončit pracovní doba.“

Navzdory tomu všemu tehdy má badatelská vášeň neznala mezí. Právě naopak, cítila jsem se nesmírně pyšná sama na sebe, že jsem se v takovém nepohoditelném prostředí naučila pohybovat a fungovat.

Má stáž ovšem jednou musela skončit. Po několika měsících jsem přeletěla zpátky do Čech, ale ani na chvíli jsem nepřestala hledat způsoby, jak se do Mexika zase vrátit. Nechala jsem tam spoustu nedodělané práce, což byla kategorie, do níž jsem v té době už řadila i Erika.

Do Toluky jsem se pak vrátila ještě několikrát v rouše studentském, protože to byl ideální způsob jak vycestovat, finančně se nezruinovat a zároveň nenabrat zpoždění ve vzdělání. Charakteristické pro mě bylo, že mé studijní pobyty v Mexiku se stále prodlužovaly. Ze čtyř měsíců se při příští příležitosti stalo půl roku, pak rok, a potom už jsem v Mexiku zakotvila na dobu neomezenou. V časovém sledu se to všechno odvíjelo následovně:

Na konci mého druhého pobytu se Erik rozhoupal, a jak by pravila moje babička, svěřil se mi se svými záměry. Ty byly z mé strany příznivě přijaty a najednou jsem měla perspektivního mexického přítele.

Během třetího pobytu jsem získala pracovní úvazek na stejné univerzitě jako Erik a začala se studiu Mexika věnovat za plat státního pracovníka. Nejenže jsme s Erikem spolu chodili, ale také bok po boku vědecky báдали, což na nezúčastněného pozorovatele může působit jako nuda, ale ve skutečnosti to byla nebetyčná romantika. Akademická romantika, abych byla přesná. S Erikem jsme tokali například na vědeckých konferencích. Když jsem přednášela já, můj milý na mě hleděl zbožňujícím pohledem z publika. A když přišla řada na něj a vystoupal k řečnickému pultíku, zamilovaně jsem na něj zírala já. Doporučovali jsme si knihy. Také jsme se vzájemně zvali do výuky, abychom znalostmi toho druhého obohatili své vlastní studenty. Říkali jsme si formálně „pane doktore“ a „paní doktorko“, ale jiskřilo to mezi námi a bavilo nás sledovat, jak studenti teoretizují: „Mají spolu něco, nebo ne?“

Při čtvrté příležitosti jsem se do Mexika odstěhovala na trvalo, čímž už nebylo co odkládat, a s Erikem jsme se do pár měsíců vzali. Zhruba v té době jsme si koupili domek na okraji Toluky. Alondřino narození přišlo po necelých dvou letech. Náš život v Mexiku se zaběhl a začal pravidelně a uspokojivě odtikávat.

A co přátelé? Toluca je velké město se spoustou zajímavých lidí, a tak některé přátelské vztahy na dlouhé lokte vzaly za své, zatímco jiné přežily a dalším bylo teprve dáno vzniknout. Paradoxně jsem ztratila kontakt se svými prvními mexickými dobrodárce a v mých vzpomínkách na šéfovu rodinu vystupuje snad už jen akt česání manga.

(Mimochodem, manga obvykle rostou vysoko na stromě a trhají se za použití speciálního udělátka, které vypadá, jako kdybyste opletli baseballovou pátku lýkem, pak ji vytáhli a obal si nechali. Tím mango zaháknete a utrhnete. Ale dosti o mangu.)

Zato s Danielem, Yadi a Montse se dodnes intenzivně stýkáme. Ačkoli po pracovní stránce se naše cesty rozešly, snažíme se alespoň dvakrát týdně zajít spolu na oběd. Kromě toho se naše bujně rozvětvené rodiny stále navštěvují a vzájemně zvou na všechny akce křtem nových přírůstků počínaje a vyprovázením zesnulých členů konče.